

OD ISTOG AUTORA

OSAM DETEKTIVA

Aleks
Pavezi

Krv
tamnija od
mastila

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Alex Pavesi

INK RIBBON RED

Copyright © Alex Pavesi, 2024

The moral right of the author has been asserted.

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Posvećeno Bejli, jednoj od najsajnijih mačaka, koja je uginula od limfoma dok je ova knjiga nastajala, i njenom bratu Luisu, koji je napunio šesnaest godina nekoliko meseci pošto je knjiga završena. Luise, možeš li sada da mi vratiš stolicu?

Beleška autora

Glavni događaji u ovom romanu odvijaju se tokom Kasnog majskog praznika* 1999; priče koje su likovi u romanu napisali tokom tog vikenda, unete su u tekst, na odgovarajućim mestima.

* *Late May Bank Holiday* – poslednji ponedeljak u maju, neradni dan u Velikoj Britaniji. (Prim. prev.)

PRVI DEO

SMRT

Ponedjeljak, 31. maj 1999.

Put kroz slikovite predele

„Neću da misliš da sam loš čovek...”

Vikend je počeo pun nade, ali će se završiti u užasu, kao i svaki vikend. Anatol je iskosa gledao Džaniku i čekao njen odgovor. Volan je počeo da se okreće u njenom pravcu. Čuli su gume kako gnječe i kidaju koprive, osetili kako prednji levi točak grebe ivičnjak. Onda je Anatol ponovo pogledao put. Nikada nije bio posebno dobar vozač. Slegnuo je ramenima zbog te greške, nagoni ispravio volan pa nastavio da govori. „U poslednje vreme prosto nisam kao pre. Razumeš šta hoću da kažem? Ne znam gde mi je glava.“

Džanika je diplomatski klimnula glavom, ali nije odgovorila. Kroz prozor je gledala predele koji promiču. Žuta polja i izbledela brda, pod besprekornim belim nebom. Stegnula je krajeve rukava džempera. Otkako su seli u auto nije izustila ni reč. Mislila je da će više biti nalik na sebe ako ćuti.

„Sve mi deluje kao san“, rekao je Anatol. Raširio je prste na desnoj šaci pa se između njih zagledao u put. Na kraju svakog nokta širila se debela crta prljavštine. „Kada ti neko blizak umre, ništa ne deluje stvarno. To je prevelika

promena da se odjednom shvati. Zbog nje sve deluje kao u snu. Razumeš?“

Bio je neobično hladno za poslednji dan maja. Dan posle Anatolovog tridesetog rođendana. Gusta, kasna jutarnja magla prekrila je predeo. Svaka vlat trave delovala je avetinjski.

„Ali ako ništa nije stvarno, onda ništa nije ni bitno. Izgubiš sposobnost da razlikuješ ispravno i pogrešno. Radiš svašta što nikada ne bi radio. Izgovaraš reči koje obično ne bi. Ako sam se ovog vikenda čudno ponašao, to je samo zbog toga.“

Bio je ponedeljak ujutro. Kasni majski praznik. Džanika je dugački vikend provela u Anatolovoj kući, sa svim njihovim prijateljima. Sada ju je on vozio na stanicu, da se vozom vrati kući. Auto je bio oldtajmer, tamnozeleni kabriolet. Izgrebani platneni krov bio je poderan sa strane. Rupa je zakrpljena slojevima izolir trake, ali je vazduh svejedno uspevao da proдре.

„Verovatno ne uspevam najbolje da objasnim šta hoću da kažem...“

Anatol je nastavio da govori dok je usporavao i davao žmigavac da se sa glavnog puta isključi na uzani sporedni, gde na asfaltu nije bilo belih linija. Spustio je ruke sa volana i čekao da se saobraćaj prorеди.

„Ali bol većito menja oblik. Svakog dana se drugačije ispoljava. Nekih dana je nalik na grižu savesti, drugih je kao kajanje. Nekih dana je prosto tuga. A nekih više kao šok.“ Anatolov otac je stradao neočekivano, pre pet nedelja. „Ne pokušavam da nađem izgovor. Izvini ako sam juče delovao grubo ili razdražljivo. Ali čovek prosto uvek izgubi perspektivu kada mu se raspoloženje tako menja. Shvatićeš ti to, Džanika, kada jednog dana izgubiš nekog bliskog.“

Automobili jarkih, primarnih boja jurili su pored njih. Džanika je pogledala desno, iza Anatola. Činilo se da put na

koji skreću ne vodi nikuda. Nije bilo putokaza koji govore kuda idu. A na kraju puta ništa se nije videlo. Samo paperjasta živica duž neravnog kolovoza, sužena od perspektive.

„Anatole“, napokon je progovorila Džanika. „Kuda to idemo?“

„Bol“, rekao je Anatol, u naletu oduševljenja. „Bol je nespretna kolaž griže savesti, kajanja i neverice. Jer to su tri glavna sastojka.“

„Kuda idemo?“, upitala je Džanika ponovo.

Iznenada se između dolazećih vozila ukazao kratak razmak. Anatol je ubrzao da ga iskoristi pa je prekasno okrenuo volan. Škripavi kabriolet je prešao u suprotnu traku, ali je promašio skretanje i zario se u žbun medveđe šape. Anatol je opsovao i ubacio u rikverc. Trznuli su se unazad, ispred automobila koji je prilazio. Onda opet napred, pa su sasvim usporili dok su se ispravljali. Auto je produžio besno trubeći.

„Evo konkretnog dokaza“, reče Anatol. „Čovek izgubi sposobnost procenjivanja.“

„Ovo nije put za stanicu“, reče Džanika.

Anatol je uključio radio, da promeni temu. Mogao je međutim samo da nađe lokalne stanice, sa puno šumova. Isključio ga je. „Radio progutao žabu.“

Džanika je ponovo progovorila, sada žustrije. „Anatole? Kuda to idemo?“

„Ništa ne brini, hoću samo da te vozim kroz slikovite predele.“ Anatol je pokazao u daljinu. Put pred njima bio je prazna stranica. „Tamo napred skrećemo levo. Siguran sam da smo bili ovde i ranije.“

Džanika je pogledala kroz prozor. Visoka živica je gotovo sasvim zaklanjala pogled, ali je kroz razmake videla samo zelene livade, koje je magla senčila sivim.

„Predeli uopšte nisu slikoviti.“

„Ali bili bi, da je vedriji dan.“

Džanika se promeškoljila na sedištu i pogledala pozadi, u nadi da ih je neko pratio kada su skrenuli. Put iza je međutim izgledao potpuno isto kao put napred. „Stanica je tamo nazad, Anatole.“

„Ovo možda nije najkraći put, ali ćemo stići. A lepši je za vožnju.“

Džanika je pogledala na sat. „Voz mi polazi za deset minuta.“

„Dvanaest minuta“, reče Anatol. „Imamo dovoljno vremena.“

„Neću da rizikujem. Hoću da nađem dobro mesto. Ne mogu dva sata da provedem u vagonu za pušače. Posvađaću se s nekim.“ Džanika je zvučala uzrujano. „Vodi me nazad. Odmah.“

Anatol se trznuo zbog tako jasnog naređenja. Zadobovao je prstima po volanu i odmahnuo glavom. „Iskreno da ti kažem, Džanika, ovde nije stvar u predelu. Moram da pišam. Zaustaviću se negde u blizini. Brzo ću.“

Ponovo je pokazao u daljinu. Prsti su mu bili debeli i snažni, šake ogromne. Bar kao osmina njegovih dva metra. Bio je gotovo previsok za automobil. Glavom je dodirivao mekani krov, izdizao je platno kao stub u šatoru.

„Ne brini“, dodao je. „Neću dugo.“

Džanika je ponovo pogledala kroz prozor. Sada se međutim mesto gde su skrenuli više nije videlo. „Na stanici ima ve-ce“, rekla je. „Zašto ne odeš tamo?“

„Ma neće mi trebati ni minut. Ovde napred je jedan šumarak. Kroz njega vodi stazica. Privatna posed, ali tu nikada niko ne ide.“ Anatol se okrenuo i čudno se osmehnuo Džaniki. „Moglo bi se reći kao nekakva prirodna kabina...“

Auto se ponovo zaneo u Džanikinu stranu. Tvrde kupine udarile su o vetrobran.

„Anatole.“ Džanika je pokušala da govori glasnije. „Ti možeš toliko da se strpiš. Ali ja ne mogu da zaustavim voz, zar ne?“

„Nećeš morati. Vidi kakvo je vreme. Sigurno će kasniti.“

„Otkud ti to znaš?“ Sada je gotovo vikala i stezala ručku vrata. „Neću da rizikujem. Neću da idem u šumu.“

„Izvini. Ali ako ne stanemo, mogao bih da imam zdravstvenih problema. Oduvek sam bio takav, još od detinjstva. To ti je moje prokletstvo. Čovek od dva metra, a bešika kao pingpong loptica. Ali stvarno neću dugo. Minut i po najviše. Kao klinac sam merio koliko traje. Mali dečaci se bave takvim stvarima. Mada ja nikad nisam bio mali.“

„Anatole, ako sada ne okreneš, ja otvaram vrata i iskačem.“

Iako je naslućivala da joj preti opasnost, Džanika je bila previše tvrdoglava da ne eskalira dalje. U njihovom društvu su svi znali da je najstidljivija, ali takođe i najtvrdoglavija. Progovarala bi obično da započne prepirku ili da nekoga prekori.

Anatol se osmehnuo. „I kako će ti to pomoći da stigneš na stanicu? I šta je sa prtljagom? Da njega izbacim sa tobom?“

„Znam šta si uradio.“ Sve što je Anatol rekao Džaniki otkako su seli u kola bila je laž. Nikada ranije nisu išli tim putem. Pamtila bi da jesu. I sasvim očigledno nije vodio ni blizu železničke stanice. Ona se nalazila nizbrdo, a put na koji su skrenuli uspinjao se. I čula je Anatola kako ide u ve-ce ne mnogo pre polaska, samo desetak minuta ranije, dok je ona obučena čekala kraj ulaznih vrata. Žubor mokraćice bio je sasvim jasan. „Sve znam.“

Čak je i njegova tuga bila krajnje preterana.

Anatol se nasmejao, kao da ne veruje šta je čuo. „Šta to misliš da znaš?“

Dok je Anatol govorio, Džanika je spustila ruku i pritisnula dugme na pojasu. Sada je sedela, obuzeta nemim besom, i čekala pravi trenutak da pusti kopču skrivenu u šaci.

„Ti si ubica, Anatole.“

Kada su izašli na ravan deo puta, pustila je pojas. Odskočio je i preleteo preko Anatolovog stomaka. „Šta...“

Uhvatio je pljosnatu kopču pa ju je pogledao na dlanu. Oduvek mu je ličila na psa. Metalna njuška i plastične uši. Onda je digao pogled i video kako je Džanika ugrabila volan. Nagnula se preko njegovog sedišta. Pre nego što je uspeo da nasluti njene namere, naglo je skrenula desno, ka velikom kestenu pored puta.

„... jebote?“

Kabriolet se popeo uz kratki ivičnjak, skočio uvis i udario u drvo jedno pola metra iznad tla. Anatolovo telo poletelo je napred. Otkopčani pojas mu se stegao oko desnog ramena i okrenuo ga u stranu, tako da je naleteo u volan slepoočnicom i vilicom istovremeno, a vrat mu je pretrpeo najveću silinu udarca. Kolenom je tresnuo ispod kontrolne table. Leva ruka mu je probila vetrobran.

Auto je opisao četvrtinu kruga oko stabla. Džanika je poletela u stranu. Rukom i ramenom je udarila u vrata, a glavom u prozor. Učinilo joj se kao da će joj se mišići vrata pokidati.

Auto se zaustavio pod pravim uglom u odnosu na put. Džanika se prisilila da se okrene ka Anatolu. Adrenalin ju je pokretao uprkos bolu u vratu. Njegova glava je počivala na volanu, lice mu je bilo okrenuto u stranu, a leva ruka nepokretna na kontrolnoj tabli. Šaka mu je bila preterano iskrivljena. Krv mu je sa brade kapala na kolena. Džanika nije znala je li živ. Posmatrala je njegova široka, pogrbljena pleća, pa je spustila dlan između lopatica, ali nije osetila disanje. Pritisnula mu je vrat, ali nije otkrila puls. „Jebote“, prošaputala je.

Sada je na nju bio red da zuri u svet između prstiju i da se zapita: je li nešto od svega ovoga stvarno?

Je li ga zaista ubila?

Nedelja, 30. maj 1999.

Prijateljstvo će sve da istrpi

Vikend će se okončati Anatolovom smrću, rano u ponedjeljak. Ali sled događaja koji će do toga dovesti otpočeo je noć ranije: na njegov trideseti rođendan.

Bila je nedelja 30. maj, godina 1999; dan pred Kasni majski praznik; dva dana pred početak leta; i sedam meseci pred kraj milenijuma, za koji su toliki verovali da označava kraj sveta. Anatol je pozvao društvo da provedu dugi vikend u njegovoj kući u Viltširu, kao i svake godine, otkako je napunio dvadeset: „Vikend bez pozivnica, torte i poklona, bez pevanja i bez bilo kakvog priznavanja protoka vremena.“

Ta tradicija će se, posle deset godina, naglo okončati.

„Znam šta svi vi mislite o meni...“

Anatol je zaplitaio jezikom. Stajao je i ljuljao se na sredini salona, dok su njegovi prijatelji sedeli okolo, u nepravilnom krugu. Bilo ih je četvoro. Džanika, Fibi, Din i Maja. Anatol se dizao visoko iznad njih, visok kao stub dima koji se izvija iz logorske vatre. „Mene je zgodno imati za prijatelja, zato što živim u velikoj kući na selu.“

Soba je bila uređena u stilu uobičajenom za ogromne stare kuće, sa glomaznim nameštajem ispred kamina i vitkim antikvitetima priljubljenim uza zid. Maja je ležala na klasičnoj crvenoj česterfield sofi, dok je Din utonuo u satenski kauč boje mahovine preko puta; Fibi je uspravno sedela pored njega. Između dve sofe pružao se dugački stočić za kafu. Džanika je sedela na tepihu, kraj jednog kraja stola. Anatol je stajao odmah ispred nje.

„Ja sam bogati domaćin“, nastavio je. „Zrnce peska, nečistoća u školjci, zbog koje je nastalo ovo društvo. Ali sad više nisam bogat. A ovo nikada nije zaista bila moja kuća.“

Anatolov otac bio je trgovac antikvitetima. Anatol je nastavio da se bavi porodičnim poslom. Salon je bio pun starih i čudnih komada nameštaja. Preko puta kamina nalazio se crveni lakirani ormarić za miraz; na suprotnim krajevima sobe dve visoke vaze oslikane cvećem; na ploči iznad kamina bio je pričvršćen niz mesinganih ukrasa za konje; veliko potamnelo ogledalo visilo je okrenuto ka prozorima; a jedan zid prekrivali su životinjski rogovi. Na kraju svakog para nalazio se deo bele lobanje. Činilo se kao da su rogovi nikli iz žvakaće gume. Stari televizor je gurnut u ugao, gde niko ne može da ga gleda. Ispred njega se dizala bronzana podna lampa.

Anatol je završio. „To znači da sam opet postao zrno prljavštine.“

Džanika je prekrstila ruke i oduprla se porivu da se prepire s njim; osećala je da je te večeri već dovoljno rekla.

„Anatole.“ Reč je odjeknula puna neodobravanja. Fibi je sedela levo od Džanike i odmeravala ga širom otvorenih očiju. Fibi je bila nastavnica u školi, ali joj to nije bilo samo zanimanje, već joj je takva bila i priroda; često je smatrala da je jedina odrasla osoba u društvu. „Niko ne misli da si

nečistoća, Anatole. Niko to nije rekao. Neću ti dozvoliti da svašta izmišljaš, pa da onda nas kriviš za to. Čitav vikend smo proveli radeći ono što si ti želeo. Igrali smo onu igru, zar ne? Napisali smo one priče. A ako je neko ta nečistoća, onda sam to ja. Skoro svi vi ste se upoznali preko mene.“

Prijatelji su se sreli na studijama. Džanika je na prvoj godini živela odmah pored Fibi; Maja i Fibi su odrasle u istom gradiću u Eseksu; a Anatol je upoznao Fibi kada je došao na audiciju za studentsku predstavu, u čijoj je pripremi ona učestvovala: *Šest lica traži pisca*. Din je bio Anatolov drug i upoznao je Fibi na žurci posle raspodele uloga; kasnije se oženio Fibinom sestrom Juli.

„Pa ko je onda biser?“ Maja se poput mačke sklupčala na crvenoj kožnoj sof; ona je bila likovna umetnica i zanimalo ju je samo da svet tumači, a ne i da u njemu učestvuje. „Izvinite“, dodala je. „Nisam slušala.“

Din je zaječao pa je utočio u sedište. On je bio građevinski inženjer u Upravi za puteve i čovek blage naravi, toliko krajnje nesklon sukobima, da bi se to moglo opisati i kao fobija. Gurnuo je naočare na vrh nosa. „A da nismo svi malčice previše popili?“

Šesti član društva – Marćin – koji je imao veoma unosan posao u svetu finansija i zapravo bio najbogatiji od svih njih, bogatiji čak i od Anatola, mada je bio znatno skromnijeg porekla – negde je nestao još otkako su se tog jutra probudili.

„Znam šta svi vi mislite o meni“, ponovio je Anatol, pošto ga prekidanje društva uopšte nije omelo. „Pošto sutra odete, slutim da vas više nikada neću videti. Kad jednom prodam ovu kuću, što biste se oko mene više trudili? Prijateljstvo će sve istrpeti, sem promene.“

„Šta ti misliš da mi mislimo o tebi?“, upitala je Fibi odmahujući glavom.